

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Sectio Sexta. Objectiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

S E C T I O VI.

Objectiones.

§. I.

Quia nisi adsit evidentia, aut certitudo de natura objecti, ut in se est, peccabitur.

S U M M A R I U M.

Obiectio. Nisi detur evidentia, exponitur quis periculo, n. 208.

Nulla evidentia, aut certitudo moralis de natura objecti, ut est in se, stat cum errore invincibili peccati, n. 209.

Sola evidentia, aut certitudo moralis de natura objecti, ut est in mente, est cum eo errore conjungibilis, ib.

Hinc ea non est necessaria, sed hac sola certitudo de objecto, ut est in mente, est necessaria, ib.

Lex vetans, ne homo operetur, nisi habeat evidentiam de honestate materiali, repugnat, n. 210.

Aristoteles, & S. Thom. volunt satis, ut homo judicet probabiliter per Gnomem, & Synesim, ibid.

Lex, quæ datur, est, ne quis se exponat periculo peccati formalis, non autem peccati materialis, n. 211.

Vel non obligor in materiâ fidei dubiâ, ut judicem rem absolute veram; vel obligor etiam in materiâ dubiâ morum, ib.

Est contra P. Teril. affirmantem teneri in materiâ morum, non fidei, n. 212. 213.

Obiectio, quia nisi detur saltem certitudo moralis de objecto ut in re, datur dubium practicum, n. 214.

Falsum quod ad omne dubium speculativum sequatur practicum, seu quod ad dubium de culpâ materiali sequatur dubium de culpâ formali, n. 215.

Cur? n. 216.

Sola certitudo de veritate practica objecti est necessaria, n. 217.

Falsum, quod moralis certitudo excludat omnem imprudentem formidinem, ut vult Fogarinus, n. 218. 219.

Falsum, quod si peccatum operari cum scrupulo, ut vult Eagn. qui aliter sumit scrupulum, ac Theologi, n. 220.

Scrupulus juxta Juristas quid? juxta T. T. quid? ibid.

Probabilitas, etsi non sit via veritatis speculativa, est tamen practica, n. 221. 222.

Rejicitur Merenda, ib.

Non omne incertum est dubium, etsi omne dubium sit incertum, n. 223.

Ut prudens de peccato formali formido excludatur, satis judicium certo probabile de non peccato formali, n. 224.

Potentia, non verò formido est de essentia opinionis, ib.

Objicies 1. Homo tenetur lege naturali, N. & Divina nulli peccati periculo se exponere; ut patet ex Scripturâ, *Qui amat periculum, peribit in illo*; & ex jure, In dubiis tutius eligendum; & ex S. Aug. *Tene certum, dimitte incertum*: sed nisi detur evidentia saltem moralis de non peccato, aut de honestate, exponimur periculo peccati: ergo ad non peccandum, aut honeste operandum necessaria est evidentia saltem moralis de non peccato, & de honestate actus, & objecti.

Sed contra; quia cum de fide sit, quod in N. vincibilis error excuset, eo ipso implicat, ut sola evidentia, aut certitudo moralis de veritate logica judicii, & de naturâ actus, & objecti, ut sunt in se, excusent à peccato: nam ea tantum certitudo non peccati, aut honestatis necessaria est ad non peccandum formaliter, aut honeste formaliter operandum, quæ conjungi potest cum invincibili errore peccati: sed nulla evidentia, immò nulla moralis certitudo de naturâ objecti, & actus ut sunt in se, & de logicâ judicii cum illis conformitate conjungi potest cum invincibili ignorantia peccati; qui enim invincibiliter judicat opus A esse peccatum, non potest habere evidentiam, aut certitudinem moralem, quod opus A non sit peccatum; & e contra: etenim si invincibiliter errat, dum judicat opus A non esse peccatum, quomodo potest esse illi evidens, & certum, quod opus A non sit peccatum? nam est peccatum: ergo nulla evidentia, aut certitudo de veritate logica judicii cum suo objecto ut est in re, seu nulla certitudo de hoc, quod objectum ita sit in mente, ut est in re, & ita in re, ut est in mente, necessaria est ad non peccandum: ergo tota evidentia, & certitudo moralis, quæ requiritur, non est de veritate objecti, ut est in re, sed ut mihi appareat. Hinc si mihi invincibiliter appareat non esse peccatum in re, quod in re est tale, sum certus de non peccato; quatenus objectum illud ut est in meâ mente, non videtur peccatum: ergo tota certitudo necessaria non est de eo, quod objectum ita sit in re ut est in mente, & ita sit in mente ut est in re, seu de veritate logica; sed est de veritate practica, seu ut objectum prout est in meâ mente, & judicium proponens illud objectum, sint conformia regulis morum. Nulla igitur non tantum evidentia, sed nec certitudo moralis de veritate speculativâ judicii practici, & de naturâ objecti, & actionis, ut sunt in se, necessaria est ad sine peccato

peccato formali, aut honestè formaliter operandum; sed satis, & necessaria est certitudo moralis de veritate practicà iudicii practici, & de natura objecti ut substat ei iudicio cum regulis morum.

N. 210. Addo legem obligantem, ne homo operetur, nisi cum habet evidentiam non peccati materialis, aut materialis honestatis, esse humanæ ignorantie impossibile; pauca enim sunt in re morali evidentia, aut moraliter certa de eo, quod in re sunt, ut infra dicam, & constat ex Arist. 1. *Ethic.* ubi ait:

Aristot. *Disciplinati est in unâqueque re certitudinem querere juxta exigentiam materia; æquè enim vitiosum est persuadentem querere mathematicam, & moralem demonstrationem; & ex S. Thom. in 3. dist. 34. qu. 1. art. 2. dicente, Hominem de inventis per consilium judicare probabiliter, (nota to probabiliter) quod fit per gnomen, & synesim; & alterius ordinem hujus iudicii imponere inferioribus, quod fit per prudentiam, quæ præceptiva est. Sed quod homo certitudinaliter (nempe speculativè) sentiat de his, quæ agenda occurrunt, supra hominem esse: ergo querere in re morali plusquam certitudinem moralem de veritate practicà, seu de honestate operis, ut quis honestè formaliter operetur, est indisciplinati, & supra hominem.*

N. 211. In formâ distingo maiorem: datur lex non exponendi se periculo peccati formalis, concedo; materialis, & multò magis quod probabiliter negatur, nego. Scriptura rectè dixit, amantem periculum perire in illo; etenim per ipsum periculum de peccato formali amorem perit: attamen cum per nos omnis tuta sit æquè formaliter tuta, ideo nullum est peccati formalis periculum. Ad reliqua patet ex sæpe dictis. Ad minorem dico imprudentem peccati formalis formidinem non obstat certitudini prudenti de non peccato formali.

N. 212. Dices: Quoties in materiâ fidei præsentè duplici contradictoriâ probabili assentior minus probabili, vel tunc judico absolutè veram, vel non? Si non; ergo nec in materiâ morum. Si assentior, contra est; quia implicat, ut judicem absolutè veram opinionem, cujus opposita est mihi probabilior.

N. 213. Scio quod P. Terillus de Reg. mor. qu. 2. n. 40. doceat, quod ut assentiar opinioni probabili in materiâ fidei, non est necesse, ut judicem absolutè veram; e contra in materiâ morum debet credi absolutè vera opinio, quam sequor; alias non dirigeret ad faciendum quod proponit ut licitum. Sed disparitas non tenet, cum etiam ut doceam aliquam opinionem in materiâ fidei, debeat illa judi-

cari absolutè verâ, ut dirigat ad docendum, quod illa tradit: ergo vel utrumque est verum, vel neutrum. Sicut ergo in materiâ Fidei inter Catholicos hinc inde dubia non obligor, ut judicem illam absolutè veram, sed satis, ut ex gravi fundamento veram, seu verosimilem, vel reflexè ut eam judicem certo probabiliter veram; ita etiam in materiâ morum.

Objicies 2. Nemo potest operari cum dubio practico de peccato: sed quoties non adest aliqua evidentia, metaphysica, physica, aut moralis, immò quoties non adest certitudo de objecto ut est in se, datur dubium practicum peccati: ergo nemo potest operari, nisi vel cum evidentia, vel cum certitudine speculativâ non peccati. Minor probatur; quia ad omne dubium speculativum sequitur practicum de eodem subjecto: sed quoties non adest evidentia, aut certitudo speculativa de non peccato, toties adest dubium speculativum de peccato, nam dubium à solâ evidentia, aut certitudine excluditur: ergo tunc adest dubium practicum.

Sed contra; quia falsum est, quod ad omne ne dubium speculativum de peccato sequatur semper dubium practicum de eodem; nam sæpe dubio speculativè de peccato materiali, & tamen sum certus de non peccato formali; & sæpe dubito speculativè, an lex obliget, & tamen non sum practice dubius, immò sum practice certus de non obligatione ejusdem, ex eo principio reflexo, Lex non certò constans, certò non obligat. Idem patet in materiâ voti; dubito enim speculativè, an votum obliget, & tamen sum practice certus, quod non obliget. Idem in Matrimonio, ait M. Soto in 4. dist. 27. qu. 1. art. 3. §. immò verò pag. mihi 109. ubi ait: Agere contra dubium speculativum non est peccatum, sed agere contra practicum; dubitat autem speculativè, an ille conjux erit suus sed non inde sequitur, quod dubitet reddendum esse debitum, aut perendum, quod est dubium practicum; immò per possessionem uxor fit certa, quod utrumque potest. Ita M. Soto.

Dico ergo, quod quoties dubio speculativo supervenit principium practicum reflexivum, tunc licet operari cum dubio speculativo de naturâ operationis, aut objecti. Ratio est; quia quoties dubio speculativo supervenit principium practicum reflexivum, eo ipso conscientia est practice certa de non peccato formali, essi dubitet de peccato materiali. In formâ concessâ maiori, nego minorem; tantum enim abest, ut absente iudicio evidenti, aut certo certitudine speculativa

tivā de non peccato, & præsente iudicio certo certitudine prudentis adhaesionis de non peccato, detur dubium practicum de peccato; quin omne dubium practicum de eodem tollitur per iudicium practicum moraliter certum certitudine prudentis ad non peccatum adhaesionis, & impossibile cum peccato connexionis: atque adeo licet tunc conscientia non sit adeo certa, ac quando adest iudicium evidens de non peccato; non tamen est incerta, est enim certo probabilis, seu certa certitudine prudentis ad non peccatum adhaesionis. Dixi enim, quod certitudo moralis sufficiens, & necessaria ad non formaliter peccandum, & ad honestè formaliter operandum, non est certitudo de veritate speculativā iudicii, & objecti ut est in se; immò hæc, talvā fide, non est necessaria ad non peccandum formaliter; sed est certitudo de veritate practica iudicii, & objecti ut est in mente, nempe, quod objectum ut est in mente, non videatur disforme iudicio, & regulis morum: ergo non est necessaria certitudo de honestate objecti ut est in se, sed satis de honestate objectivā ut est in meā mente: ergo cum omnis opinio certo probabilis de eo, quod tale objectum non sit in re malum, (quidquid deinde sit, an sit logicè verum, vel non, quod non sit materialiter malum) sit iudicium certo prudens de non peccato, & impossibile cum prudenti formidine, aut dubio de peccato, eo ipso hæc certitudo, quod objectum, ut substat ei iudicio, non sit in re malum, satis est ad rectè operandum.

Ex hoc patet, quod ut conscientia sit recta, necesse non est, ut sit certa certitudine veritatis purè speculativæ, nec necesse est, ut sit certa certitudine derivatā ab aliquā evidentiā; nam idem omnino sunt ultimum conscientiæ iudicium, ac conscientia. Sufficit igitur certitudo moralis prudentis ad non peccatum, aut ad honestatem adhaesionis. Vides ergo me negare necessitatem iudicii moraliter certi certitudine veritatis speculativæ, & me affirmare necessitatem iudicii moraliter certi certitudine prudentis adhaesionis. Si enim ad non peccatum necesse non est iudicium speculativè verum, aliās invincibilis ignorantia de non peccato non excusabit; multò minus necessarium erit iudicium speculativè certum. Econtra, cum ad non peccatum requiratur iudicium practicè verum, seu conforme regulis morum, et si illud esse possit speculativè falsum; hinc ad sine peccato, aut honestè operandum requiritur iudicium certum certitudine prudentiæ; non autem certum certitudine veritatis

Tom. III.

speculativè; sed ad prudentiam satis est certitudo practica, seu ut talis actus sit practicè conformis regulis morum; non autem certitudo veritatis speculativè; potest enim dari iudicium prudens speculativè falsum, ut sæpe docui.

Objicies 3. ex Fagnano in 1. p. cap. Ne N. innitaris. n. 100. & alibi, quod certitudo moralis sit sine omni formidine; & n. 112. quod Fagnan. nos ante omnem electionem obligemur ad certitudinem moralem veri; & ideo cap. Per tuas, de Simoniā, dicitur esse peccatum operari contra conscientiam scrupulosam scrupulo non deposito; & cap. Inquisitioni, de Sententiā excomm. dicitur, quod conjux deponere debeat conscientiam levem, & temerariam, ut licitè reddat, & petat debitum: ergo ne quis peccet, necessaria est moralis certitudo de veritate logicā excludens omnem formidinem, & scrupulum. Confirmat; quia operans ex iudicio tantum probabiliter contemnit Dei legem, immò habet suspensionem de peccato.

Sed contra; quia, ut alibi dixi, Fagnanus N. esto sit in iure præstantissimus, dum tamen 219. falcem mittere in messem Theologorum Fagnan. D. Perca tentat, plura dicit sibi contradicentia, ut adverti d. 11. sect. 11. §. 9. immò plures celeberrimi Jurisconsulti, ne quidem in materiā juris ejus sententiam audiunt, ut legere est apud D. Perca. Sanè nil magis apud T. T. mirum, quàm asserere, quod certitudo excludat omnem formidinem, scrupulum, & suspensionem imprudentem: hoc enim solius evidentiæ, non autem puræ certitudinis privilegium est; & ideo cum ipsa certitudine fidei stare posse leves de opposito scrupulos Catholici sæpe experiuntur; quā igitur ratione ad moraliter operandum requirit talem certitudinem moralem de veritate operis eligendi, quæ excludat omnem formidinem etiam imprudentem, cum ne quidem fidei Divinæ talis certitudo concedatur.

At ut argumentis Fagnani ex ejusdem N. doctrinā occurrā, idem Fagnanus quatuor 220. gradus distinguit, quibus ad prudens de bonitate, aut malitiā operis formandum iudicium ascenditur. Primus est dubium; & hoc nulli parti faver. Secundus, quem vocat primum probabilitatis gradum, est leve indicium, seu suspicio, & scrupulus. Tertius, quem vocat secundum probabilitatis gradum, est iudicium opinativum nixum gravi, at fallibili fundamento. Quartus, quem tertium, & ultimum vocat probabilitatis, seu probationis gradum, est certitudo, seu Bartol. plena veritatis convictio. Hæc Fagnanus ex Baldus, Bartolo, & Baldo.

E

Ex

Ex hoc patet, quod qui operatur cum conscientia scrupulosa non deposita per iudicium prudens peccat; non autem ea deposita per tale iudicium; immo repugnat, ut quis simul habeat duo iudicia, unum ex levi motivo de peccato, aliud ex gravi de non peccato. Quare vel per scrupulum juxta Fagnan. & Juristas venit, non sola apprehensio in oppositum, sed iudicium ex levi motivo in oppositum; vel venit pura apprehensio, ut Theologi volunt? Si primum; tunc ut quis licet operetur, debet illud iudicium deponere, immo implicat, ut ea duo iudicia, unum leve pro peccato, aliud grave pro non peccato simul habeat. Si secundum; tunc necesse non est, immo sepe possibile non est eas apprehensiones deponere. Si ergo Fagnanus, dum Theologum agere vult, simpliciter scrupulum, ut Theologi sumunt pro pura peccati apprehensione, non dixerit, quod sit peccatum operari cum scrupulo de peccato. At quia more Juristarum simpliciter scrupulum pro iudicio levi de peccato, ideo intulit peccare qui operatur cum scrupulo de peccato, seu cum iudicio levi de peccato: immo chimæram dixit, quatenus supponit, quod cum iudicio certo probabili de non peccato stare possit aliud directum iudicium leve de peccato. At hoc ei condonandum, quia rei, à suo instituto alienæ, se immiscuit.

N. Similia prorsus argumenta habet Antonius Merenda insignis Jurisconsultus, non tantum ex jure, & ex PP. & ex Scriptura, sed ex ratione, quatenus probabilitas opponitur veritati; & quod nostrum de practica veritate argumentum sit inane, quia ipsa veritas speculativa regit veritatem practicam, cum ex ejus principiis intellectus practicus regulas bene operandi deducat: ergo ad bene operandum requiritur veritas speculativa in iudicio.

N. Sed contra 1. quia si probabilitas opponitur veritati, ergo & probabilitas, nam plus, & minus non mutant speciem: ergo nulla probabilior poterit esse vera. Contra 2. quia sicut ut sine peccato formali operemur, nullum iudicium speculative verum est necessarium, ut Fides docet, nam invincibiliter falsum de non peccato formali excusat ab illo; ita etiam ut honeste formaliter operemur, nullum per me est necessarium iudicium speculative verum de honestate formali, sed satis practice verum de eadem; id est, satis, ut detur iudicium certo probabile ostendens objectum, aut actionem, ut est in nostra mente, esse morum regulis conformem, etsi in re non ita sit. Contra 3. quia

licet probabilitas, aut probabilitas formalis non sit in re, sed in nobis, hoc tamen sufficit, dummodo addit probabilitas objectiva, seu motivum grave, ut actio licet, aut sine formali peccato exerceri possit, etsi à parte rei esset vetita, quia à nobis non apprehenditur ut vetita, & quidem ex gravi, aut graviore fundamento, ut recte Mairius num. 76. Licet igitur via probabilitatis, aut probabilioritatis non sit via veritatis speculative, potest enim actio, & objectum propositum ut honestum non esse tale in re; est tamen via veritatis practice, quia ut est in mente, illud objectum apparet ex gravi fundamento formaliter honestum; immo materialiter. Reliqua Merende argumenta late trahit, & solide diluit Mairius in 2. d. 5. q. 2. à n. 65.

Dices: Quoties operis honestas non est certa, est dubia: ergo non licet operari sine iudicio certo de honestate. Nego antecedens; quia licet omne dubium sit incertum, non tamen omne incertum est dubium; hoc enim dicit suspensionem omnis assensus, adeo ut quilibet assensus, etsi temerarius, satis sit, ut excludat dubium strictè sumptum. Deinde nego consequentiam, si sermo sit de certitudine veritatis speculative; concedo, si de certitudine veritatis practice.

Instas: Omnis opinio includit formidinem, vel saltem potentiam ad illam; ergo nulla est satis. Nego consequentiam; ut enim prudens de peccato formali formidabile de non peccato formali. Addo, quod opinio melius dicitur assensus cum potentia ad formidinem, non autem cum formidine; & ideo P. D. Thyrsus d. 10. n. 97. dicit e. 7. formidinem logicam, seu consistentem in iudicio de possibilitate falsitatis esse essentiali omnino opinioni.

§. II.

Quia nullum iudicium, nisi sit certo speculative verum, est prudens.

SUMMARIUM.

Obiectio. Quia prudentia est virtus intellectualis, cujus perfectio est veritas speculativa, n. 225. P. Munieffa ait, quod solum iudicium speculative verum sit prudens, ib.

Negat, quod iudicium prudens debeat esse certum, ib.

Mercorus ait, quod iudicium probabile, quia est formidolosum, non possit esse dictamen conscientie, n. 226.

Ejus rationes, n. 227.

Qualiter iudicium prudentie sit verum? n. 228. DD.

DD. inentes iudicium prudentie esse posse speculativè falsum, n. 229.

Contradictio Philaleti, ib.

DD. inentes esse semper speculativè verum, n. 230.

Satis illi est veritas practica, & certitudo veritatis practica, n. 231.

Quia plures dantur assensus speculativè falsi prudentes, & plures veri imprudentes, n. 232.

Prudentia est recta ratio agibilium, ait Arist. n. 233.

Caietanus dividit veritatem in speculativam, & practicam. Quid utraque? Concedit hanc prudentiam, illam negat ei necessariam, ib.

Alia certitudo veritatis practicae, alia speculativa, ib.

Prudentia est virtus intellectus practici, veritas ei semper necessaria est sola practica, n. 234.

Rursus satis, & necessaria est sola certitudo veritatis practicae, ib.

S. Thom. ait, prudentiam stare in intellectu practico, ib.

DD. hoc tuentes, n. 235.

Alius prudentia potest simul esse speculativè falsus, & incertus, & practice verus, & certus, ibid.

Prudentia est virtus agibilium, adeoque intellectus practici, n. 236.

S. Thom. acutè ait, prudentiam respicere rectitudinem operantis, artem operis, ib.

Mercori contradictio, n. 237.

Omne iudicium certò probabile, cum sit certò prudens, est conforme regulis morum; & est per se certum certitudine prudentis de non peccato adhesionis; immò est reflexè certum, n. 238.

Iudicium certò probabile, etsi sit incertum de obiecto, & actu, ut in re, seu de bonitate materiali obiecti, est tamen certum de formali, n. 239.

Hinc non possum prudenter formidare de veritate practica, possum de speculativa, ib.

Obiectum prudentia potest esse quid opinabile, ib.

Obiectum, non ut est in se, sed ut in mente, specificat actum, ib.

Impugnatur P. Munieffa negans prudentia certitudinem, & affirmans de essentia prudentia veritatem speculativam, n. 240.

Eius contradictoria, ib.

Etsi actus elicitus a prudentia sint veri speculativè, non tamen imperari, ib.

P. D. Thyrsus rectè ait, quod si de essentia prudentia esset veritas speculativa, prudentia esset quid casuale, n. 241.

Rejicitur P. D. Thyrsus negans de essentia prudentia esse certitudinem, n. 242.

De essentia prudentia est certitudo de conformitate iudicii, & actus cum regulis morum, ib.

Tom. III.

Objicies 4. Prudentia est virtus intellectualis; sed perfectio virtutis intellectualis est veritas speculativa; ergo perfectio prudentia est veritas speculativa: ergo cum per nos ad non peccatum necessarium sit iudicium certum certitudine prudentis ad non peccatum adhesionis, eo ipso debet esse certum certitudine veritatis speculativæ. Hinc P. Munieffa *Sim.* 1. n. 9. ait, quod ut iudicium sit verè prudens, debet esse tum speculativè verum, tum ex motivo preponderantis; & ideo iudicium temerarium, etsi verum, non est prudens, quia non est ex motivo preponderanti: & iudicium fallum, etsi probabilius, non est prudens nisi putativè, quia non est verum. Non debet autem iudicium prudens esse certum; & ideo iudicium probabilius, etsi sit incertum, est verè prudens, si sit verum.

Confirmatur ex Merc. qui 1. p. art. 11. pag. 27. postquam dixit, quod ut quis rectè operetur, necessarium sit, ut habeat conscientiam certam excludentem non tantum dubium practicum, & formale, sed etiam formidinem, quod opus hic, & nunc non sit honestum, infert, quod ultimum, & proximum conscientia iudicium non possit esse probabile, quia de hujus essentia est formido. Monet autem se non loqui de formidine logica, seu attentis quibusdam rationibus communibus, & remotis; hæc enim formido, ait, non excludit certitudinem moralem, quæ satis est ad conscientiam rectam; sed sermo est de formidine morali, quæ timetur error, attentis circumstantiis, & rationibus tunc occurrentibus.

Probat autem 1. quia dictamen prudentia debet esse certum certitudine exclusivâ formidinis morali, quod opus non sit honestum; quia cum prudentia sit virtus intellectus, non potest esse opinio: sed dictamen conscientia rectæ est dictamen prudentia; S. Thom. ergo non potest esse opinativum, seu probabile, nempe connexum cum morali formidine de operis malitiâ. Probat 2. quia dictamen rectæ rationis conformari debet legi æternæ, tamquam primæ regulæ, ut omnes docent cum S. Thom. 1. 2. qu. 19. art. 6. sed dictamen cum morali formidine non potest conformari legi æternæ; hæc enim est indefectibilis; iudicium autem probabile dicit essentialiter defectibilitatem moralem; ita enim credit verum, ut etiam moraliter possit aliter se habere: ergo dictamen opinativum non est per se conforme rectæ rationi. Ait 3. pag. 19. quia certitudo moralis est certitudo simpliciter; ergo excludere debet omnem dubietatem etiam imprudentem.

E ij

Probat

N. 225.

P. Mun.

N.

pag. 27.

M. Merc.

N.

227.

M. Merc.

S. Thom.

Probat 4. quia idem M. Merc. 1. p. art. 9. querens, an sicut objectum prudentiæ debet esse ita certum, ut excludat omne dubium positivum; ita quoque excludere debeat omne negativum, seu omnem formalem formidinem, (ita enim loquitur) & est, quando intellectus actualiter dubitat; immo radicalem, & est, quod si interrogaretur, diceret, se non esse certum de objecto: & pag. 22. affirmat, quia prudentia distinguitur ab opinione; ergo objectum prudentiæ non est quid opinabile, seu probabile.

N. Respondeo hoc tangere communissimam
228. difficultatem, de qua Theologi 2. 2. fuse discurrunt, nempe quomodo iudicium prudentiæ sit semper verum, & certum. Ego plurima de hoc dedi d. 13. & hic scilicet. 2. §. 2. modo breviter aliorum mentem refero, daturus deinde meam.

N. Primo P. Moya tom. 2. qu. 9. num. 11. ait,
229. quod licet omnis actus a prudentiâ elicitus sit necessario verus; non tamen omnis ab eâ imperatus. Patet: Si enim Concilium Provinciale aliquid definiat, id prudenter credo; in quo casu adest tum dictamen prudentiæ omnino verum imperans eum fidei actû; tum actus fidei imperatus: hic potest esse falsus; ille est necessario verus, quia deducitur ex his præmissis omnino veris: Quod dicunt prudentes esse credendum, est credendum; sed prudentes tale Concilium constituentes dicunt ex. gr. filios Gentilium baptizatos esse rebaptizandos; ergo hoc credendum est. Maior, & minor sunt evidentes, & consequentia talis etiam erit, seu evidenter speculative vera. Idem habet C. de Lugo, & M. Passerinus, quod aliquando contingat, ut aliquod prævium iudicium fuerit falsum, ut patet in eo, qui credit hodie esse jejunandum, attamen ultimum semper est evidens, & verum; nam supposito invincibili errore de præcepto jejunii, verum est esse jejunandum; & deducitur ex his præmissis speculative veris: Quoties mihi invincibiliter apparet dari præceptum jejunii, est jejunandum; hodie tale præceptum mihi invincibiliter apparet; ergo hodie est jejunandum. In idem recidit doctrina P. Lessii de Just. & Jure lib. 1. dub. 1. & Candidi Philal. qu. 1. pag. 9. dicentis iudicium prudentiæ esse semper infallibile; est enim tale; qui sequitur dictamen rationis, est certum, quod recte operatur; sed qui sequitur dictamen probabile, sequitur dictamen rationis; ergo est certum, quod recte operetur. Maior est evidens; minorem probat: quia dictamen rationis non est nisi inclinatio rationis de hoc faciendo: sed sequens ju-

dicium probabile de honestate, sequitur inclinationem rationis per assensum, quod hoc sit faciendum; ergo sequitur dictamen rationis. Hæc Candidus, qui nil plus dicere posset, si sententiam de licito usu cuiusvis opinionis certo practice probabilis amplecteretur. Addit pag. 12. quod prudentia possit per accidens iudicare honestum aliquid, quod in se est inhonestum; non tamen iudicat esse honestum in re, sed honestum sibi iudicanti ob hanc, aut illam rationem fallibilem. Breviter Candidus non aliud docet, quam quod supposito tali errore antecedenti ut vero, ultimum prudentiæ iudicium sit verum: quod aliud non est, quam dicere, quod iudicium prudentiæ esse possit speculative falsum. Ita M. Mercorus 1. p. art. 14. pag. 37. interpretatur Philaletum. His accedunt P. D. Thyrsus disp. 10. n. 24. & Palanco Palaeo 1. p. art. 14. pag. 37. interpretatur Philaletum. His accedunt P. D. Thyrsus disp. 10. n. 24. & Palanco Palaeo 1. p. art. 14. pag. 37. interpretatur Philaletum. His accedunt P. D. Thyrsus disp. 10. n. 24. & Palanco Palaeo 1. p. art. 14. pag. 37. interpretatur Philaletum.

Secundo P. Vasquez 1. 2. d. 62. cap. 5. vult 220
omne iudicium prudentiæ esse semper speculative verum; idem ait P. Muniel. l. c. & P. de la Fuent. disp. 4. n. 54. P. Eliz. lib. 3. cap. 1. §. 1. Ego sentio, quod ad actum prudentiæ satis sit veritas practica, & certitudo veritatis practice; adeoque satis sit, ut sit practice verus, & sit certus certitudine veritatis practice; & nihil officere, quod simul sit speculative incertus, & falsus; id est, satis est, ut iudicium prudentiæ sit conforme regulis morum, & ut objectum a se enuntiatur, & actum ab eo directum iisdem morum regulis conformet. Rursus satis est, ut qui prudenter iudicat,

C. de Lugo.
M. Pass.

P. Lessi.
Philal.

dicat, certò certitudine morali excludente quidem formidinem prudentem, non autem imprudentem de opposito; certò, inquam, sciat, se prudenter iudicare, seu habere iudicium conforme, & dirigere actum, qui sub eo ponitur, conformiter ad morum regulas: non autem necesse est, ut iudicium prudentie sit speculative verum, seu sit conforme objecto enuntiato, ut est in re; & multò minùs necesse est, ut sit certus se habere iudicium conforme objecto enuntiato, ut est in re.

Paret hæc doctrina ex sæpe dictis d. 5. 6. 13. & hic scilicet 2. §. 2. ubi ostendi dari plures assensus prudentes speculative falsos, ut patet; nam plures ex opinionibus moraliter certis, adeoque prudentibus sunt: speculative falsæ; & totidem ex probabilioribus, quæ utique prudentes sunt, sunt speculative falsæ, quot veræ; & in pluribus alijs. Sicut certum quoque est dari viceversa plures assensus imprudentes veros; tales sunt omnes opinioniones oppositæ moraliter certis, in re falsis; & talia omnia iudicia temeraria in re vera: ergo speculativa veritas, & falsitas nil officit, aut prodest prudentiæ, sed sola veritas practica.

Ita præter citatos n. 229. sentiunt Arist. 6. Ethic. qui definit prudentiam, *Est recta ratio agibilium*; recta, inquam, rectitudine conformitatis ad regulas morum, non autem rectitudine conformitatis logicæ. Caietanus 2. 2. qu. 60. art. 4. qui explicans utramque veritatem speculativam, & practicam, assignat quænam sit de essentia prudentiæ; ait enim: Intellectus practicus in moralibus dupliciter concurrir, & ut cognoscens, & ut dirigens; & quòd non eodem modo verus est, ut cognoscens, sed diverso; nam ut cognoscens, verus est per conformitatem ad rem cognitam, sicut intellectus speculativus; ab eo enim quòd res est, vel non est, oratio dicitur vera, vel falsa: sed ut dirigens, verus est per conformitatem ad appetitum rectum, ut dicitur in 6. Ethic. Hæc Caietanus, in cuius verbis notanda venit divisio duplicis veritatis: alia est speculativa, quæ intellectus practicus, seu dictamen practicum carere potest: alia practica, quæ carere non potest: ita à pari duplex certitudo distinguenda debet; (omnis enim certitudo præsupponit veritatem sibi proportionatam) alia est certitudo practica, seu, ut melius loquar, veritatis practicæ, quæ certitudine dictamen practicum prudentiale carere non potest; alia est certitudo speculativa, seu veritatis speculativæ, quæ certitudine veritatis speculativæ dictamen prudentiæ carere potest.

Ratio est; quia unicuique virtuti propor-

tionalis perfectio convenit: ergo cum prudentia sit virtus intellectus practici, quid agendum; quid fugiendum, ideo satis est, ut ei conveniat veritas practica; seu ejus actus sit conformis regulis morum; & quòd opus ab actu prudentiæ directum conformet iisdem regulis: rursus satis est, ut actibus prudentiæ conveniat certitudo practica, seu quòd operans sit moraliter certus, quòd ejus dictamen sit practice verum, seu conforme regulis morum. Hinc toties legitur in S. Thomà, & Caiet. 1. 2. qu. 57. art. 4. & 5. prudentiam stare in intellectu practico, non in speculativo, quia cum perfectio intellectus speculativi consistat in cognoscendo res, ut sunt in se; quantumcumque autem homo sit prudens, numquam tantà prudentiā gaudere potest, ut de quolibet particulari contingenti dicat semper speculative verum: consequenter prudentia ponitur in intellectu practico, cum sit virtus de agibilibus; quæ perfectio intellectus practici, & virtus in actu dirigendi, & directio infallibiliter est vera circa contingentia, si consona sit appetitui recto præcedenti, id est, regulis morum.

Accedit M. Baro d. 1. n. 16. dicens iudicium prudentiæ, quo dirigitur actio honesta, non potest veritatem certò assequi, ut comparatur ad res, quia interdum non consentiunt illi iudicio, sed à convenientiā cum appetitu recto. Idem dicit P. Moya tom. 2. qu. 9. n. 43. quòd cum veritas prudentiæ non sit speculativa, sed practica, nihil refert esse speculative falsam: ergo cum etiam certitudo prudentiæ sit certitudo de veritate practica, non de speculativa, nihil refert actum prudentiæ non esse certum, sed incertum de veritate speculativa sui, & objecti. Idem quoque P. Azor 1. p. lib. 3. cap. 25. qu. 2. M. Medina 1. 2. qu. 19. art. 6. Alensis in Sum. 1. p. qu. 16. P. Ovid. l. c. P. Ripalda l. c. P. Teril. l. c. P. D. Thyrtus, Palanc. & M. Passer. l. c. Immo omnes hoc dicere debent, si rem scitè penetrant; cum enim omnes conveniant in dicendo veritatem prudentiæ sumendam à conformitate cum regulis morum, eo ipso hæc conformitas sola, & certitudo moralis de hac solâ veritate, seu conformitate dictaminis, & actus ab hoc dictamine directi cum regulis morum attendenda est. Hinc præter dicta à me n. 41. ex M. Tapià, hæc tradit tom. 1. lib. 2. qu. 1. art. 5. n. 2. ex S. Th. S. Tho.

quòd prudentia non sit virtus purè intellectualis circa verum purè speculativum, sed ut modificatū bonitate, & rectitudine in ordine ad voluntatem moventem intellectū ad actus prudentiæ sub ratione boni, & honesti.

E iij

In

S. Tho.
Caiet.N.
235.
M. Bar.

P. Moya.

P. Azor.
M. Medina.
P. Ovid.
P. Ripal.
P. Teril.
P. Thyrtus.
Palanc.
M. Passer.

M. Tapià.

S. Th.

N. 236. In formâ dico, quod prudentia sit virtus intellectus practici, est enim virtus agibilium; ergo satis est, ut ei conveniat veritas practica, & ut omnes ejus actus sint veri veritate practica, seu sint conformes, & conforment actiones à se directas ipsi morum regulis; non autem necesse est, ut omnis actus prudentiæ sit speculativè verus, seu conformis objecto, & actui ut sunt in re; & ideo acutè S. Thom. 2.2. qu. 57. art. 5. ad 1.

S. Tho. distinguens artem à prudentiâ, & præscribens finem prudentiæ dixit, prudentiam respicere rectitudinem operantis; artem autem rectitudinem operis.

N. 237. Ad confirm. dico M. Mercorum sibi contradicere; nam 1. part. art. 15. probat ex Arist. & S. Thom. quod certum in moralibus idem sit ac verisimile, & probabile. Si ergo, ut idem M. Mercor. asserit 1. p. art. 8. satis est, ut judicium prudentiæ sit moraliter certum, & ex art. 15. omne probabile sit moraliter certum, eo ipso omnis opinio certò probabilis esse poterit dictamen conscientie. Altera contradictio est, quod juxta M. Merc. 1. p. art. 8. satis est ad judicium prudentiæ certitudo moralis, quia, inquit, nemo tenetur ad impossibile; & impossibile est habere omnimodam certitudinem de omni operabili, adeoque moralis certitudo non est omnimoda certitudo; ergo est certitudo mixta imprudenti formidine; immò cum pag. 18. dicat attestationem Parochi scriptam facere judicium moraliter certum de baptismo Petri, quis mihi tuadebit, quod cum tali certitudine morali non stet imprudens formido de non baptismo: ergo de essentiâ certitudinis moralis non est exclusio formidinis imprudentis. Sed de hoc plura infra.

N. 238. In formâ nego, quod ultimum conscientiæ dictamen non possit esse probabile, dummodo simul sit certum; ut enim potest esse practicè verum, & speculativè falsum, ita potest esse certum certitudine veritatis practica, seu de honestate formali; & probabile, seu incertum de veritate speculativâ, id est, de objecto materiali. Nam, ut dicam, omne judicium certò probabile cum sit certò prudens, eo ipso ut prudens est conformè, & conformat objectum, & opus à se affirmatum, & directum ipsi morum regulis. Rursus cum sit prudens, est certum formaliter, & intransitivè per se ipsum, ut dicam sect. 8. certitudine prudentis ad non peccatum, aut ad honestatem adhesionis; immò, ut etiam dicam, est certum reflexè, quatenus si supra illud dictamen probabile reflectam, non nisi imprudenter formidare possum de ejus veritate practica, seu conformi-

tate cum morum regulis; etsi formidem de ejus veritate speculativâ, seu de conformitate cum suo objecto enuntiato.

Ad 1. probationem nego, quod ad dictamen prudentiæ plus requiratur quàm certitudo moralis, seu prudens de honestate objecti, ut est in meâ mente; quæ certitudo stat cum formidine imprudenti de operis malitiâ. Rursus nego, quod dictamen prudentiæ non possit esse opinativum, seu certò probabile: esto enim sit opinativum de veritate speculativâ, an necne objectum, & actus sint talia in re, ut per judicium enuntiantur; & an judicium tale sit in repræsentando, quale est objectum in se; attamen illud idem dictamen opinativum de veritate speculativâ est certum intransitivè de veritate practica: supponitur enim prudens, adeoque certum certitudine prudentis ad non peccatum adhesionis; immò etiam reflexè est metaphysicè evidens, quod sit certum, quatenus evidens est, quod opus apparens certò probabiliter non veritum, non est veritum. Ad 2. dico, quod si M. Mercor. per formidinem moralem intelligat prudentem de objecto ut mihi apparet, tunc assero, quod nemo cum eâ formidine peccati operari possit: si imprudentem; tunc nego, & dico, quod omne dictamen certò probabile sit conforme regulis morum creatis, & increatis. Ad 3. nego, quod certitudo moralis excludat omnem dubietatem etiam imprudentem, nam unice excludit prudentem, ut docet experientia. Ad 4. nego, quod objectum prudentiæ nequeat esse quid opinabile: ut enim de objecto contingenti dari possunt actus necessarii; & de objecto necessario actus contingentes; nam objectum, ut sæpe docui, non specificat actum ut est in se, sed ut proponitur menti; nec certitudo actus sumitur ab objecto, sed à lumine; ita circa objectum opinabile dari possunt actus prudentiæ certi. Ad ea, quæ dedi ex P. Muniel. contra est N. 1. quia cur negat prudentiæ certitudinem, cum tamen sit virtus mentis tendens infallibiliter in suum objectum, & concedit veritatem speculativam? Contra 2. cur opinioni probabiliori concedit certitudinem, nam omnis probabilior est, juxta illum, quasi moraliter certa; ipsi autem prudentiæ negat certitudinem? Contra 3. cur opinioni probabiliori dat quasi certitudinem; & tamen si falsa sit, negat eidem prudentiam; quasi verò dari possit moralis certitudo sine prudentiâ: etsi enim sæpe detur certitudo moralis sine veritate speculativâ, non tamen sine prudentiâ? Contra 4. quia non mirum, quod prudentiæ neget certitudinem, quia non distin-

distinguit veritatem, quæ convenit prudentiæ, ab eâ, quæ eidem non convenit: veritas enim conveniens prudentiæ non est speculativa, sed practica; & ideo omne dictamen speculative falsum, si morum regulis conforme sit, est prudens: ergo cum omni actui prudentiæ essentialiter conveniat veritas practica, eo ipso omnis actus prudentiæ est certus de sua veritate practica. Contra 5. quia neque distinguit actus à prudentiâ elicitos, ab imperatis; ergo etsi elicitis necessario conveniret veritas speculativa, non tamen imperatis. Hinc sapienter P. de la Fuente. *de ente diff. 4. n. 53. & 54.* (quod ego quoque alibi docui) ait, quod nullus error servare possit pro præmissâ syllogismi prudentialis quoad conclusionem eliciendam; sed errores illos merè speculative se habere, & sæpe nil practice dictare: & ideo Jacob non judicabat per prudentiam, quod Lia erat sua uxor, aut sibi ad illam licitum accedere; neutrum enim judicium fuit actus prudentiæ. Hinc utraque præmissâ syllogismi prudentialis, quo Jacob concludebat licitum sibi ad eam accedere, debebat esse evidens: ex. gr. omnis honestè accedit ad mulierem, quam inculpate suam judicat; ego hic, & nunc de hac muliere ita judico; ergo honestè ad eam accedo.

N. Audiendus breviter P.D. Thyrsus *diff. 10. n. 24.* dicens, quod judicium prudens non exigit necessario evidentiam, aut certitudinem excludentem omnem formidinem, imò nec veritatem logicam; alias judicium quodlibet non est certum, esset tantum casualiter prudens: si enim ad prudentiam judicii non satis est, quod post diligens, & sine passione examen, pars appareat clarè verosimilior, sed præterea requiritur veritas logica, nullum judicium erit prudens, nisi sit certum; quia, quod illa probabilioritas re ipsâ uniatur veritati, est merè casuale respectu judicantis, qui illam unionem non percipit: ergo ad judicii prudentiam satis est maior verosimilitudo, non autem necessaria est certitudo, aut evidentia. Subdit *n. 25.* quod in prudentiâ politicâ æconomicâ, militari, plurimè prudenter judicamus, quæ nec certa, nec clara sunt; & ideo Arist. & S. Thom. sæpe dicunt artem, & prudentiam esse de his, quæ possunt aliter se habere: ergo non est de essentiali judicii à prudentiâ imperati veritas logica, & certitudo, aut evidentia.

Sed contra 1. quia si de necessitate judicii prudentis est saltem maior verosimilitudo; hæc autem, juxta P.D. Thyrs. est quasi certitudo moralis, quomodo negat certitudinem esse de necessitate judicii prudentis?

Contra 2. quia etsi hæc cohereant cum suis principiis, nam *num. 14.* duplicem distinguit certitudinis moralis gradum; unus, quo excluditur omnis formido, qualis est existentia Ciceronis; alius, quo non excluditur, & ait, quod hujusmodi certitudo sit potius opinionis, quam fidei humane; attamen dum hæc dicit, confundit certitudinem moralem cum morali evidentia. Devenit discrimen inter utramque, & nullum dare poterit, nisi quod evidentia moralis excludat omnem formidinem etiam imprudentem, at certitudo moralis solam prudentem; ergo licet verum dicat, dum negat esse de essentiali judicii prudentis veritatem logicam; at falsum dicit, dum negat certitudinem saltem moralem esse de essentiali judicii prudentis: etsi enim rectè negetur evidentia ipsi prudentiæ; non enim evidentia est de essentiali prudentiæ; non tamen rectè negatur, quod certitudo sit de essentiali prudentiæ; est enim. Ratio est, tum quia prudentia est essentialiter recta ratio; ergo omnis actus prudentiæ est certò, seu essentialiter rectus; ergo aliqua certitudo negari non potest prudentiæ: tum quia sicut P.D. Thyrsus rectè distinguit veritatem logicam à practica, & meritò dicit, quod veritas logica non fit de essentiali prudentiæ, sit tamen veritas practica; cur non etiam distinguit certitudinem de veritate logicâ à certitudine de veritate practica? & cur non dicit, quod prudentiæ non conveniat certitudo veritatis logicæ, conveniat tamen certitudo veritatis practicæ; præsertim cum omnis actus à prudentiâ imperatus debeat esse rectus, juxta definitionem prudentiæ, seu conformis cum principiis rerum agibilium? Ergo sicut implicat actus prudentiæ sine hac conformitate, ita omnis actus prudentiæ est essentialiter certus de hac conformitate.

S E C T I O VII.

Alia objectiones.

§. I.

Alia P. Elizalde argumenta.

S U M M A R I U M.

Ejus contradictio, *n. 243.*

Nullum judicium falsum vult esse prudens, ib.

Arguit, quia de ratione virtutis intellectualis est, ut nec materialiter errare possit, *n. 244.*Dico prudentiam errare non posse circa veritatem practicam, *n. 245.*

Acutum ex S. Thom. inter artem, & prudentiam discrimen, ib.

Illationes, *n. 246.*

Error